

AMIN
MAALOUF
Periplul
lui Baldassare

Traducere din limba franceză
de Ileana Cantuniari

POLIROM
2019

Cuprins

Caietul I

Al o sutălea nume 7

Caietul II

Vocea lui Sabbatai 163

Caietul III

Un cer fără stele 267

Caietul IV

Ispita Genovei 423

Maimun, căruia m-am destăinuit, îi dă dreptate Martei, iar mie nu. Îmi ascultă argumentele fără să le audă și n-are decât un singur răspuns pe buze: „Așa e lumea făcută!”

Zice că ar fi o nebunie să-l las să poarte copilul și să-l nască în afara locuinței bărbatului ei, și că ea ar putea muri de îngrijorare și de rușine. Fiecare zi care trece o va face și mai agitată, îmi spune el, n-ar trebui să încerc să-o rețin mai mult.

Pentru a-mi domoli tristețea, zice că e convins că într-o zi, nu prea departe, ea se va întoarce la mine. „Cerul împarte adesea nenorocirile acelora care nu le merită, dar uneori și acelora care le merită”, făgăduiește el, îngustîndu-și ochii parcă pentru a discerne mai bine ceea ce se ascunde îndărătul lucrurilor. Vrea astfel să spună că soțul Martei ar putea avea soarta pe care o merită bandiții, că realitatea ar putea ajunge din urmă zvonul și că viitoarea mamă a copilului meu ar redeveni atunci văduvă... Asta o știu. Orice se poate întîmpla, desigur. Dar n-ar fi un lucru lamentabil să trăiești în aşteptarea morții unui rival, rugînd în fiecare zi Cerul să-l înece sau să-l trimită la spînzurătoare? Un bărbat pe deasupra și mai tînăr decât mine! Nu, nu astfel îmi închipui existența mea mai departe.

Argumentez, mă zbat, știind bine că bătălia e pierdută dinainte. Deoarece Marta nu va avea curajul să-și lase pînțele să i se rotunjească sub acoperișul meu, deoarece nu se mai gîndește decât să se ducă să-și ascundă greșeala în patul unui soț pe care-l detestă, n-o voi putea reține cu de-a sila. Lacrimile nu i se mai zvîntă, pare să slăbească și să se ofilească de la o oră la alta.

Ce mai pot eu oare spera? Ca, imediat după ce-și va fi întîlnit bărbatul, să se hotărască, pentru

vreun motiv oarecare, să nu rămînă la el, sau ca el însuși s-o alunge. Sau, de asemenea, că i-aș putea plăti individului ăsta o anume sumă spre a-l face să-și anuleze căsătoria pretinzînd că nu s-a consumat niciodată. Omul e sensibil la bani; dacă ajung la prețul potrivit, vom pleca împreună de la el, Marta, copilul nostru și cu mine.

Iată că stau să-mi urzesc un adevărat basm! Trebuie totuși să-mi păstrez niște rațiuni pentru a trăi, fie ele și iluzorii. A te minți pe tine însuți este uneori puntea de neînlocuit pentru a trece peste nenorociri...

19 ianuarie

Marta m-a anunțat în cursul nopții că va pleca mîine spre Chios. I-am spus că o voi însotî și i-am promis imediat să nu mă interpun în nici un fel între ea și bărbatul ei, mulțumindu-mă să dau tîrcoale prin împrejurimi pentru ca ea să poată face apel la mine în caz de urgență. A acceptat, nu înainte de a mă fi pus să jur de încă două ori că nu voi face nimic fără ca ea să mi-o fi cerut neapărat, explicîndu-mi că bărbatul ei i-ar tăia beregata în pragul ușii dacă ar bănui ce s-a întîmplat între noi.

Există două moduri de a merge în insulă pornind din Smirna. Pe drum pînă în vîrful peninsulei, după care n-ar mai fi decît strîmtoarea de trecut, nu mai mult de un ceas cu barja, pentru a ajunge în orașul ce poartă numele de Chios. Sau pe mare de-a lungul țărmului, de la un port pînă la celălalt. Asta e soluția pe care m-a sfătuit s-o adopt Hatem,

care s-a informat din plin, la rugămintea Martei. Ar trebui să punem la socoteală o zi de călătorie, dacă vîntul e propice, și două, dacă vîntul nu ne este favorabil.

Ajutorul meu ne va însotî și avusesem chiar de gînd să-i iau cu mine și pe nepoții mei. Nu i-am făgăduit eu surorii mele Plaisance să nu mă despart de ei niciodată? Dar, după ce am cîntărît argumentele pro și contra, am preferat să-i las la Smirna. Avem de rezolvat o treabă delicată la Chios, și mă tem ca unul sau altul să nu facă vreo gafă. Poate că m-as fi răzgîndit, dacă ei ar fi stăruit să ne însotească. Dar nu, nici unul dintre ei nu m-a rugat acest lucru; ceea ce m-a intrigat, trebuie să-o spun, și oarecum m-a neliniștit. L-am rugat pe Maimun să vegheze asupra lor ca un tată, pînă la întoarcerea mea.

Cît voi rămîne pe insulă? Habar n-am. Cîteva zile? Două-trei săptămîni? O să vedem. Se va întoarce Marta cu mine? Așa nădăjduiesc. Să mă întorc însotit de ea în casa „noastră“ din Smirna îmi apare deja ca cel mai frumos lucru ce mi s-ar putea întîmpla, chiar dacă, în clipa asta, sănătatea și-i pot contempla pereții, ușile, covoarele și mobilele în timp ce scriu aceste rînduri.

Maimun mi-a spus că, la înapoierea mea, el va pleca într-o lungă călătorie ce-l va duce la Roma, Paris, Amsterdam desigur, și în alte locuri. Își promite să-mi vorbească despre acest lucru atunci cînd voi avea mintea mai liberă spre a-l asculta. Dar voi avea oare mintea mai liberă la întoarcerea de la Chios?

Dorește să-l însotesc în periul său. Vom mai vedea. Deocamdată, cel mai mărunt proiect mă epuizează. Visele mele sănătate sunt foarte precise: să merg la Chios în compania Martei, să mă întorc de la Chios în compania ei.

A te aprobia cu corabia de Chios, a vedea cum se desenează treptat linia coastei, munții îndărătul ei, iar în vecinătatea mării nenumăratele mori, asta ar trebui să aline inima călătorului ca o lentă răsplată. Insula se lasă dorită ca un pămînt al făgăduinței, anticamera Cerului. Dar călătorul fără voie care să nu așteaptă decît clipa plecării înapoi.

În tot cursul traversării, Marta a stat tăcută, iar ochii ei s-au ferit cu grijă să-i întîlnească pe ai mei. În vreme ce Hatem, care încerca să-mi descrețească fruntea, îmi istorisea o legendă ce-i fusese povestită al altăieri în portul Smirna, potrivit căreia ar exista în Chios, spre interiorul insulei, o mănăstire unde trăiesc niște călugărițe foarte ciudate; ca și în alte mănăstiri, călătorii sănătății și acolo, dar în cu totul alt mod, deoarece în cursul nopții acele sfinte femei vin de se strecoară, zice-se, în culcușul oaspeților pentru a le acorda atenții care merg cu mult dincolo de ceea ce pretinde iubirea pentru aproape.

M-am grăbit să alung pe un sec nălucile ajutorului meu, dându-i asigurări că citisem și auzisem legende asemănătoare în legătură cu numeroase alte locuri. Dar cînd am văzut că mă crezuse și că o lumină se stinsese în ochii lui, am cam regretat că i-am sfărîmat visul. Fără îndoială că m-aș fi arătat mai îngăduitor dacă aş mai fi avut un strop de veselie.

În insula Chios, la 23 ianuarie 1666

De cînd am sosit, Hatem își petrece timpul prin cîrciumile, tavernele și străduțele vechiului port, punînd întrebări oamenilor în legătură cu bărbatul pe care-l căutăm. În modizar, nimeni nu pare să-l cunoască.

Să mă fi înselat Abdellatif? Nu văd pentru ce ar fi făcut-o. Să fi fost el însuși tras pe sfoară de informatorii săi? Poate că aceștia s-au înselat pur și simplu asupra insulei, confundînd Chios cu Patmos sau Samos, sau Castro, numită odinioară Mytilene.

Oricum, întorsătura pe care par să-o ia lucrurile nu-mi displace. Încă vreo cîteva zile de investigații, și ne vom reîntoarce la Smirna. Marta va protesta, va plînge, dar va sfîrși prin a se hotărî.

Și-mi va sări de gît în ziua în care îi voi aduce, cumpărat la preț greu – chiar și de-ar trebui să dau o treime din avere! – un firman care să ateste că bărbatul ei e cu adevărat mort. Atunci ne vom căsători, iar dacă Cerul nu se arată prea înverșunat împotriva amanților, fostul bărbat va avea amabilitatea de a nu mai pune în veci piciorul la Gibelet.

La bătrînete, încconjurați de copii și nepoți, ne vom aminti cu spaimă de această expediție în Chios, mulțumind Cerului că a făcut-o să fie atît de zadarnică.

24 ianuarie

Cît farmec i-aș fi descoperit acestei insule dacă aș fi venit aici în alte împrejurări! Totul devine atît de plăcut inimii mele de îndată ce uit, fie și pentru

o clipă, de ceea ce m-a adus aici. Casele sănt frumoase, străzile sănt curate și bine pavate cu lespezi, femeile se plimbă cu eleganță, iar ochii lor zîmbesc străinilor. Totul îmi evocă splendoarea trecută a Genovei, citadela e genoveză, veșmintele sănt genoveze și, de asemenea, cele mai frumoase amintiri. Pînă și grecii, cînd îmi aud numele și-mi descoperă originile, mă strîng la piept, blestemînd Venetia. Știu că-i blestemă și pe turci, dar niciodată cu voce tare. De cînd au plecat genovezii, acum o sută de ani, insula astă n-a mai cunoscut nici o cîrmuire înțelegătoare, oamenii pe care i-am întîlnit în ultimele zile o recunosc cu toții, fiecare în felul său.

Azi-dimineață am luat-o pe Marta la liturghie. O dată în plus – numai de n-ar fi cea din urmă! – ea a trecut pragul bisericii la brațul meu, țineam capul sus, dar inima mi-era nefericită. Ne-am dus la biserică Sfîntului Anton, care aparține iezuiților. Aici, clopotele bisericilor răsună la fel ca într-o țară creștină și se organizează procesiuni pe străzi cu ocazia sărbătorilor, scoțîndu-se odăjdiile, balda-chinele, felinarele și aurăriile Sfîntei Cuminecături. Regele Franței este cel ce a obținut odinioară de la sultan ca ritul latin să poată fi practicat astfel, în public, iar Poarta respectă încă acest privilegiu. Chiar și în această duminică foarte obișnuită, familiile cele mai prospere au venit la liturghie cu mare pompă. Lîngă mine, oamenii modești șoptesc mai mult cu mîndrie decît cu teamă numele ilustre, Giustiniani, Burghesi, Castelli. M-ăs fi putut crede în Italia de n-ar fi fost, la doi pași de biserică, foarte la vedere pe un delușor, doi ieniceri de gardă.

După liturghie, Marta s-a dus să stea îndelung de vorbă cu unul dintre preoți. Am așteptat-o afară și, cînd a ieșit, n-am întrebat-o nimic, iar ea nu